

καὶ μεγάλου μέρους τῆς Θεσσαλίας, ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ πολυαρίθμους ἐπιχωρίους ἄρχοντας καὶ ὑποτελεῖς. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ λαμπρὸς οὗτος αὐθέντης οὐδόλως ἐτύγχανε καὶ τῶν λαῶν πατήρ, ὡς οἱ προκατοχοὶ αὐτοῦ, ὑφ' οὓς, πλὴν τῆς στρατιωτικῆς αἰγλῆς, καὶ τὸ ὑπήκοον διετέλει εὐδαιμον καὶ ἡ ὅλη κατάστασις ἀνθηρά. Ἐπ' αὐτοῦ ἀπ' ἐναντίας, ἀποδυομένου ἀπαύστως εἰς νέας στρατείας καὶ μελετῶντος αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου τὴν ἀνάκτησιν, ὁ σκώληξ τῆς κοινῆς ἀγανακτήσεως ὑπέβασκε καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐπληθύνοντο τὰ παράπονα μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων φόρων πρὸς πραγματοποίησιν τῶν φαντασιοπληξιών τοῦ Βρυεννίου. Καὶ τοῦτο οὐχὶ ἄνευ λόγου, διότι τὰς εἰρηνικὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων διετάρασσον ἀπαύστως οἱ θούριοι παιᾶνες καὶ τὴν νέως δαηλῇ εὐημερίᾳ διεδέχτο ταχέως ἡ εἰδεχθῆς πενία, τὰς εὐλογίας δηλονότι τοῦ Ὑψίστου μάλιστα τῆς τυραννίας.

Ἀλλ' οὐδὲ ἤρκαν ταῦτα μόνον καθόσον εἶχε καὶ τὸ Δουκάτον τῶν Ἀθηναίων, ὡς πολλάκις τὰ λαμπρότερα

καὶ κατ' ἐπιφάνειαν εὐδαιμονέστερα Κράτη, καὶ ἄλλας τινὰς ἐσωτερικὰς καὶ δὴ οἰκιακὰς ἀφορμὰς σπουδαίας μερίμνης. Εἰς τὴν Αὐλὴν ἔζη ἡ πρώτη Δούκισσα Ματθίλδη, νέα καὶ ὡραία χήρα τοῦ Γουίδωνος Λαρόσσου, ἀδελφοῦ καὶ προκατόχου τοῦ Βρυεννίου, ἀλλ' ἔζη βίον μεστὸν θλίψεων καὶ φροντίδων. Ὁ Βρυέννιος ἔνεκα πολιτικῶν λόγων ἐμελέτα γάμον μετὰ αὐτῆς καὶ τοῦ Γραυῖνα, ἀδελφοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, Ροβέρτου καὶ συγγενοῦς τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Φράγκων, μετήρχετο δὲ πᾶσαν μηχανήν, ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς εἰς δεσμόν, μισητὸν διὰ λόγους κατωτέρω ἀναπτυχθησομένους. Ἀφ' ἐτέρου ἡ μήτηρ τοῦ Βρυεννίου Ἑλένη, τὸ τε γένος καὶ τὸ φρόνημα Ἑλληνίς, ἐθλίβετο μὲν ἐπὶ τῇ καταστάσει ταύτῃ, ἀλλ' εἰς μάτην ἐπεδίωκε τὴν περιστολὴν τῶν βαιοπραγιῶν τοῦ ἀκαδέκτου υἱοῦ· ὁ Δουξ ἐσέβετο μὲν τὴν μητέρα, ἀλλ' ἔβυε τὰ ὦτα εἰς τὴν φωνὴν τῆς φρονήσεως. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν περισπασμῶν τούτων τίθεται τοῦ δράματος ἡ ἀρχή. (Ἐπεται τὸ τέλος).

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ.

ΤΑ μεγάλα πρόσωπα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐχὶ μόνον ζῶντα ἀπολαύουσιν ὑπερανθρώπων τιμῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον· ἐξακολουθοῦσι γινόμενα ἀντικείμενον καὶ φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν τοῖς μεταγιγνομένοις. Ἐπρεπεῖν ἡ ὡραιότερα τῶν ἐπιγείων γυναικῶν, ὁ τιμώτερος τῶν συζύγων νὰ ἀφεθῶσιν ἀμνημόνευτοι, ἐκείνη ἣτις ἐγένετο ἡ παραίτιος τῆς ὡραιότερας ὁμηρικῆς ἐποποιίας, ἐκεῖνος οὗτινος ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ κάλλος προῦκάλεσαν τὴν προτίμησιν τῆς δυσκόλου πρὸς ἐκλογὴν συζύγου Ἑλένης; αὐτοὶ οἵτινες καὶ ζῶντες συνετάρραζαν ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ ὥπλισαν μυριοναύτας στόλους ὑπὲρ τοῦ καταπαταμένου δικαίου τῶν Ἑλλήνων, ἔδειξαν δ' ὅτι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουσι νὰ ὑπερασπίζωνται τὰ ἑαυτῶν ἀπαρμειωτά δικαιώματα; Οὐχί, οἱ συμπολίται αὐτῶν οἱ Σπαρτιάται ἐτίμησαν θανόντας θείαις τιμαῖς καὶ ἀνῆγειραν ἐπὶ εὐσυννοποτάτου λόφου οὐ μακρὰν τοῦ ἱστορικοῦ Εὐρώτα κενόταφιον περικαλλὲς καὶ μόνιμον, μνημεῖον τῆς πρὸς τοὺς θανόντας αἰδίου αὐτῶν εὐγνωμοσύνης καὶ δεῖγμα εἰς αἰετὶ τῆς αὐτῶν πρὸς ἐκείνους εὐσεβείας. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ ζειδώρου τῆς Λακωνικῆς ποταμοῦ τοῦ δινήεντος Εὐρώτα ἐν τῷ δήμῳ Θεραπνῶν καὶ ἀπέναντι ἀκριβῶς τῆς Σπάρτης ἐπὶ λόφου ὡς ἐσυνήδιζον οἱ ἀρχαῖοι¹ ὁπόθεν ἡ θέα ἐπὶ τοῦ ἀχανοῦς λακωνικοῦ πεδίου καὶ τῶν ἐπαργύρων ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ τοῦ στυλινὰ μαρμαίροντος Εὐρώτα εἶνε οὕτως μαγευτικὴ ἀνήγειρον οἱ Σπαρτιάται περικαλλὲς οἰκοδόμημα ὑπὸ μὲν τοῦ Ἡροδότου² ἱερὸν τῆς Ἑλένης καλούμενον, ὑπὸ δὲ τοῦ Πausανίου ναὸς³

ὑπὸ τοῦ Πολυβίου Μενελαίου.⁴ Τὸ μνημεῖον τοῦτο μέχρι οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἦν ἄγνωστον τοῖς ἀρχαιολογοῦσιν, οἵτινες μέχρι τῶν προπόδων τοῦ λόφου μεταβαίνοντες καὶ πειθόμενοι τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Τίτου Λιβίου² ἀπῆρχοντο ἄπρακτοι δυσανασχετοῦντες ἐπὶ τῇ μὴ ἀνευρέσει αὐτοῦ καὶ τῇ ψευδεῖ μαρτυρίᾳ τοῦ Λιβίου³. Ὅτε ὁ γερμανὸς καθηγητὴς Ludwig Ross ἐπισκεψάμενος κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1833/34 τὴν Σπάρτην ὡς ἐφορος τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἀρχαιοτήτων τότε, ἐξέδραμε μέχρι τοῦ δήμου Θεραπνῶν καὶ περιηγηθεὶς κατ' ὅλας τὰς διαστάσεις τὸ Μενελαῖον ὅρος μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτοῦ παριδὼν τὴν τοῦ Τίτου Λιβίου μαρτυρίαν, ἀνέσκαψεν ἐπὶ τριήμερον ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἀνεκάλυψε μέρος μόνον τοῦ μνημείου. Δυστυχῶς ὅμως διέκοψε τὰς ἀνασκαφὰς ἐλλείψει χρημάτων, ὡς λίαν ἀφελῶς αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ.⁴ Βραδύτερον καὶ ἑτέρα τις μικρὰ ἀνασκαφὴ ἐγένετο, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος Ὁδωνος καὶ Ἀμαλίας, ἣτις ἐπὶ δίωρον μόνον παραταθεῖσα ἐξέβαλεν εἰς φῶς πληθὺν μικρῶν μολυβδίνων εἰδωλίων. —

Ἐκτοτε παρήλθον 56 ἔτη καὶ πᾶσα ἀνασκαφὴ ἐπὶ τοῦ Μενελαίου ἔπαυσε, ὅτε ἀποσταλεῖς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ

¹ Ὑψους σχεδὸν 275 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

² Βιβλ. VI, 61 «τὸ δ' (ἱερὸν τῆς Ἑλένης) ἐστὶ ἐν τῇ Θεράπνῃ καλυμένη ὑπερθε τοῦ Φοιβίου ἱεροῦ.»

³ Βιβλ. III, 19. 9. Θεράπνῃ δὲ ὄνομα μὲν τῷ χωρίῳ γέγονεν ἀπὸ τῆς Δέλεγος θυγατρὸς Μενελαίου δ' ἐστὶν ἐν αὐτῇ ναὸς καὶ Μενέλαον καὶ Ἑλένην ἐνταῦθα ταφῆναι λέγουσι.

¹ Βιβλ. III, 18, 3. «... ἐπέβαλε τοῖς καταντικρὺ τῆς πόλεως λόφοις καὶ παρήει δεξιὸν ἔχων τὸ Μενελαῖον.» — Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν τῷ περὶ πόλεων συγγράμματι αὐτοῦ ἐν λέξει Μενέλαος λέγει. «Ἔστι δὲ καὶ χωρίον Σπάρτης Μενελαῖον τὸ ἐθνικὸν Μενελαεὺς κατὰ τὸ Κοτιάζον Κοπιαεὺς κτλ.» τοῦ χωρίου δὲ τούτου καὶ ὁ ἄνω ρηθεὶς Πολύβιος ἐν Βιβλ. V. 18, 21 καὶ 22 λέγει «Συμβαίνει τοὺς βουνοὺς, ἐφ' ὧν τὸ Μενελαῖον ἐστὶ πέραν μὲν εἶναι τοῦ ποταμοῦ, κεῖσθαι δὲ τῆς πόλεως κατὰ χερμερινὰς ἀνατολάς, ὄντας τραχεῖς καὶ δυσβάτους, καὶ διαφερόντως ὑψηλοὺς κτλ.» Ὅστε ἐκ τῶν δύο τούτων μαρτυριῶν φαίνεται ὅτι πρὸς τὸ ὅρος Μενελαῖον καὶ τὸ κενόταφιον ὑπῆρχε καὶ πόλις αὐθιγόν.

² Βιβλ. 34, 28 «... sub ipsas Menelaii montis radices.»

³ Ἐν τούτοις μνημονεόμεν τοῦ Γάλλου Vietty ὅστις διέκοψε κατὰ τὸ 1833 τὸ Μενελαῖον ὅρος καὶ δὲν εὗρεν οὐδὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Πausανίου ἀναφερομένων.

⁴ Ross. Archaeologische Aufsätze. Leipzig 1861 S. 343.

γείου τῆς Παιδείας, ὡς ἔφορος τῶν κατὰ τὴν Λακωνίαν ἀρχαιοτήτων ἐπεχείρησα τῇ ἀνασκαφῇ, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, τῆς ὁποίας προῖον πολῦτιμον ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις ὁλοκλήρου τοῦ οἰκοδομήματος.

Συγκροτεῖται δὲ τοῦτο ἐκ μεγάλων ὀγκολίδων ἐκτισμένων κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα, ἔχει σχῆμα παραλληλογράμμου διευθυνομένου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ διαιρεῖται κλιμακῆδὸν εἰς τρία δώματα (terrasses).

Τῆς ἀνασκαφῆς ἐπελήφθη ἀπὸ τοῦ σημείου, ἀφ' οὗ καὶ ὁ ἀοίδιμος Ross, ἦτοι ἀπὸ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ κάτω δώματος, ἀπεκάλυψε ὁλόκληρον τὴν πλευρὰν ταύτην τοῦ ἐξωτερικοῦ κρηπιδώματος φθὰς μέχρι στερεοῦ ἐδάφους. Ἡ ἐπίχωσις τοῦ κρηπιδώματος ἦν δύο μέτρων καὶ δὲν εὗρον εἰμὶ 4—5 εἰδῶλια ὕψους 3—4 δακτύλων ἐξ ἐλάσματος μολύβδου παριστῶντα ἄνδρας ὥπλισμένους φέροντας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περικεφαλαίαν καὶ ἐν ταῖς χερσὶ τόξον ἢ σφαῖραν, ἢ ἀσπίδα. Δύο τῶν εἰδωλίων τούτων εἰκονίζουσι θεᾶν μετὰ πτερύγων ἐπ' ὤμων ὡς ἡ Περσικὴ Ἀρτεμις ἢ Ἀναΐτις (Anahid)¹ ὡς καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν κύκλους ἀκτινοειδεῖς μετὰ βάσεως, οὗς ὁ Ross ἀπεκάλεσε δακτυλίους ἐγὼ δὲ προσεῖκασα πρὸς στεφάνους.² Ἐκτὸς τῶν πέντε μνημονευθέντων εἰδωλίων, εὐρέθησαν τρία ἔτι ὅμοια ἀλλ' ὅμως λίαν βεβλαμμένα. Ἐνταῦθα ἐπίσης εὗρον καὶ μικρὰν κεφαλὴν γυναικὸς χαλκῆν, ἴσως ἀπὸ βάσεως κατόπτρου, ἢ ἄλλου τινὸς σκεύους, καταπεσούσης. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ταύτης ἴστατό μορφή τις, ἧς μόνον οἱ ἄκροι διεσώθησαν πόδες. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἦσαν ἐνδετοὶ καὶ στρογγύλοι, καὶ ἐκατέρωθεν τῶν ὤμων κατέρχονται ἀνά τρεῖς πλόκαμοι εὐκρινῶς διατυπώμενοι.

Εὐρέθησαν πρὸς τοῦτοις πῆλινα μικρὰ ἀγγεῖα (κάνθαροι, κρατῆρες, ἀρύβαλλοι κτλ.) κοινοτάτης τέχνης καὶ ἄνευ γανώσεως. Βαθμηδὸν ὅμως προβαίνων ἐπὶ τὴν ἀνασκαφὴν ἀπεκάλυψε καὶ τὰς τρεῖς ἄλλας πλευρὰς τοῦ οἰκοδομήματος, αἵτινες δυστυχῶς δὲν εὐρίσκονται ἐν καλῇ καταστάσει καθόσον πολλοὶ λίθοι κατέπεσον ἐκ τῶν τοῦ ἄνω δώματος καὶ ἡδυνήθην τοιούτοτρόπως νὰ καταμετρήσω τὰς διαστάσεις τοῦ ὅλου κτιρίου, οὗτινος τὸ μὲν πλάτος εὐρέθη ὅν 16 μέτρων, τὸ δὲ μῆκος 23 μέτρ. ὕψος δὲ 1,60. Τοῦ δευτέρου δώματος τὸ μὲν μῆκ. 9 μέτρων τὸ δὲ πλάτ. 8 μέτρ. ὕψος τὸ αὐτὸ περίπου πρὸς τὸ τοῦ κάτω δώματος.

Πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ βορείου πλευρᾶς εὗρον ἐν μέρει διατηρουμένας δύο βαθμίδας ἐξ οὗ συνήγαγον ὅτι δύο ἦσαν αἱ τοῦ ἱεροῦ εἰσοδοὶ. Ὁλόκληρος ὅμως ἡ ἐπιφάνεια τοῦ οἰκοδομήματος ἐπὶ τοσούτον εἶχε καταχωσθῇ ἰδίως κατὰ τὰ κάτω δώματα ἐκ

τῶν ἄνωθεν καταπιπτόντων δυσμετακομίστων ὀγκολίδων, ὥστε ἡ ἀνασκαφὴ καθίστατο δυσχερὴς καὶ αἱ δαπάναι ἤξανον· εἰς τοῦτο δὲ συνέτεινε καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν καταλλήλων ἐργαλείων. Ἡ ἐπιφάνεια ἐν τούτοις τῶν δύο τούτων δωμάτων ἀνεσκάφη εἰς βάθος δύο μέτρων· εὐρέθη δὲ ὑφ' ἑκάστον δῶμα στρώμα λίθων ποταμίων καὶ πλακῶν τεθέντων πιθανῶς πρὸς πλήρωσιν καὶ ἰσοπέδωσιν αὐτῶν, καθότι οὐδ' ἔχνος κεράμου ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης εὐρέθη ἐν αὐτοῖς.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ παρατηρήσεών μου εἰκάζω ὅτι τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἀνασκαφὴ οὐχὶ βεβαίως ἐν πολλῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ, ἴσως κατὰ ἑκατὸν ἔτη πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Ross. Τοῦτο δὲ παρετήρησα ἰδιαζόντως ἐπὶ τεμαχίων πῶρων εὐρεθέντων μεταξὺ καὶ ὑπὸ τοὺς λίθους τῆς στρώσεως τῆς χρησιμευσάσης πρὸς τὴν, ὡς εἵπομεν, ἰσοπέδωσιν τοῦ ἐδάφους τῶν δωμάτων (terrasses).

Φαίνεται δ' ὅτι ἡ γενομένη αὕτη ἀνασκαφὴ σκοπὸν εἶχε τὴν λήψιν πῶρων πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐγγύτατα τοῦ Μενελαίου κειμένου ναῖσκου τοῦ Προφήτου Ἡλίου οὗτινος ἡ οἰκοδομήσιμος ὕλη συνίσταται ἐξ ἀρχαίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λίθων καὶ δὴ πῶρων καὶ ἡ ἀνέγερσις δὲν ἀνάγεται ἐπέκεινα τῶν ἑκατονπεντήκοντα ἐτῶν ὡς ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις περισφύζει. Ἐκ τῆς ὅλης δὲ ἀποκαλύψεως τοῦ οἰκοδομήματος ἐξάγεται ὅτι τοῦτο ἦν ἀπλοῦν κενοτάφιον τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης καὶ οὐχὶ τάφος ὡς ἀναγράφει ὁ Πausanias.¹ Διότι αὐτὸς οὗτος παρακατῶν λέγει «Ρόδιοι δὲ οὐχ' ὁμολογοῦντες Λακεδαιμονίοις φασὶν Ἑλένην Μενελάου τελευτήσαντος, Ὁρέστου δὲ ἔτι πλανωμένου, τηνικαῦτα ὑπὸ Νικοστράτου καὶ Μεγαπένδους διωχθεῖσαν εἰς Ῥόδον ἀφικέσθαι Πολυζοῖ τῇ Τληπολέμου γυναικὶ ἔχουσαν ἐπιτηδεῖας· εἶναι γὰρ καὶ Πολυζῶ τὸ γένος Ἀργεῖαν, Τληπολέμῳ δὲ ἔτι πρότερον συνοικοῦσαν φυγῆς μετασχεῖν τῆς ἐς Ῥόδον, καὶ τῆς νήσου τηνικαῦτα ἄρχειν ὑπολειπομένην ἐπὶ ὀρφανῷ παιδί. Ταύτην τὴν Πολυζῶ φασὶν ἐπιθυμοῦσαν Ἑλένην τιμωρῆσασθαι τελευτῆς τῇ Τληπολέμου, τότε ὡς ἔλαβεν αὐτὴν ὑποχείριον ἐπιπέμψαι οἱ λουομένην θεραπεύουσιν Ἐρινύσιν εἰκασμέναις, καὶ αὗται διαλαβοῦσαι δὴ τὴν Ἑλένην αἱ γυναῖκες ἀπάγχουσιν ἐπὶ δένδρου, ἐπὶ τούτῳ Ῥοδίοις Ἑλένην ἱερὸν ἐστὶ Δενδρίτιδος. Ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης τοῦ Pausanίου φαίνεται μὲν ὅτι δὲν ἦτο τάφος τῆς Ἑλένης, ἦτο ὅμως ἱερὸν τοῦ Μενελάου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκτὸς τῆς ἐγγράφου μαρτυρίας τοῦ Ἡροδότου² καὶ τῆς εὐρέσεως τῶν ἀπείρων εἰδωλίων, τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἄλλων μικρῶν ἀντικειμένων, ἅτινα βεβαίως ἦσαν ἀφιερωμένα τῷ Μενελάῳ καὶ τῇ Ἑλένῃ, οὗς μετὰ θάνατον ἐλάτρευον οἱ Λάκωνες ὡς θεοὺς μᾶλλον ἢ ὡς ἥρωας, καὶ ἐκ τῶν δύο ἀποκαλυφθεῖσων εἰσόδων τοῦ οἰκοδομήματος.³

¹ Πρβλ. ἰδ. ἀνωτέρω σημείωσιν 2. —

² Ἰδ. ἀνωτέρω.

³ Ἐν τούτοις πάσαις ταύταις τὰς πεποιθήσεις ἡμῶν διασαλεύει ἄρδην ὁ τῶν Στρατηγημάτων συγγραφεὺς Πολύβιος λέγων ἐν Βιβλ. Ι, κεφ. XIII ἐπὶ λέξει τᾶδε «Μενέλαος ἐπανιών ἀπ' Αἰγύπτου, τὴν Ἑλένην ἄγων, Ῥόδῳ προσέσχε. Τληπολέμου δ' ἐν Τροίᾳ τεθνηκότος γυνὴ Φιλοζῶη πενθοῦσα, ἐπειδὴ τις ἡγγεῖλε Μενέλαον μετὰ τῆς Ἑλένης ἔκκειν τιμωρῆσαι τῷ ἀνδρὶ βουλομένη μετὰ Ῥοδίων ἀπάντων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν αἰρομένων πῦρ καὶ λίθους ἐπὶ τὴν

¹ Περὶ τῆς λατρείας καὶ τῶν τελετῶν τῆς θεᾶς ταύτης πολλὰ μέχρι τοῦδε ἐγράφησαν ἀντιφατικὰ ἀλλήλοις καὶ συγκεχυμένα. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἦσαν λίαν σκανδαλώδεις καὶ αἰσχροτάται, ἐξ ἑκείνων ἄσπερ μόνον οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ δύνανται νὰ συλλάβωσιν ἐν τῇ δημιουργικῇ εἰς τοιαῦτα καὶ ἀχαλινώτῳ φαντασίᾳ αὐτῶν. Καὶ τινὲς μὲν ἐξηγοῦσιν αὐτὴν ὡς τὴν Σελήνην, τούτέστιν ὡς τὴν Ἀρτεμίν (Αἰλιαν. Ποικιλ. ἱστορ. 12, 1.) ἄλλοι δὲ παραδέχονται αὐτὴν ὡς τὴν Ἀφροδίτην Οὐρανίαν, τινὲς δὲ ὡς τὴν μυθικὴν Ἀφροδίτην, ἕτεροι δὲ ταυτίζουσιν αὐτὴν πρὸς τὸν Πλανήτην Ἀφροδίτην.

² Τὸ πάχος τῶν εἰδωλίων τούτων δὲν εἶνε μείζον ὀβολοῦ καὶ μόνον ἡ κυρία ὀψις ἔχει ἀνάγλυφον παράστασιν, ἡ ἑτέρα δὲ (revers) εἶνε ἐντελὲς λεῖα, ἐπομένως δὲν ἦσαν πρῶρισμα νὰ ἴστανται ἐλεύθερα, ἀλλ' ἦσαν προσηλωμένα ἢ κεκολλημένα. —

